

Enhelen för ekonomi
Heidi Ingebrigtsen, 08 - 730 9709
heidi.ingebrigtsen@av.se

Socialdepartementet
registrator@social.ministry.se
s.ru@social.ministry.se

Remiss: Delbetänkande av Upphandlingsutredningen 2010 "På jakt efter den goda affären" SOU 2011:73

Sammanfattning

Arbetsmiljöverket framhåller att en god arbetsmiljö leder till bättre förutsättningar för en stabil samhällsekonomi genom att flera människor är friska, produktiva, sysselsatta och anställningsbara.

Utredningen slår fast att det finns utrymme att ställa krav på minimilöner, arbetsvillkor, arbetsmiljö samt att ILO:s kärnkonventioner följs vid offentlig upphandling. Utredningen har en, för främjandet av god arbetsmiljö, bra ingång som Arbetsmiljöverket instämmer i. Arbetsmiljöverket föreslår att:

- Miljöstyrrådet får utökat uppdrag att i sina kriteriedokument för olika upphandlingsområden även inkludera:
krav på sociala hänsyn och arbetsmiljö
särskilda kontraktvillkor för sociala hänsyn
lämpliga kontraktvillkor för arbetsmiljöområdet och
avtalsuppföljningsprinciper
- Arbetsmiljöverket får i uppdrag att utreda förutsättningarna för att vara statistikansvarig för insamling av ställda sociala krav inom den offentliga sektorn
- Det bör utredas om AML och/eller LOU kan kompletteras med någon form av beställaransvar/beställarskyldighet
- Det bör också utredas om möjligheter finns att ställa högre krav än vad som följer av till exempel utstationeringsreglerna.

Arbetsmiljöverket ställer sig positiv till utredningens avsikt att utreda upphandlingsfunktionens strategiska ställning. Vidare delar Arbetsmiljöverket utredningens åsikt att höja beloppsgränserna för direktupphandling. Emellertid så framhåller Arbetsmiljöverket att nyttan med att införa eventuella skärpningar i lagtexten kring viktningar är obefintlig.

Arbetsmiljöverkets synpunkter och ställningstaganden

4.6 Beloppsgränserna för direktupphandling

Utredningen förespråkar en förhöjd beloppsgräns för direktupphandling. Arbetsmiljöverket ställer sig positiv till en sådan höjning eftersom ledtiden för en upphandling är avsevärt mindre vid direktupphandling i jämförelse med de sex (6) upphandlingsformerna som regleras i LOU.

4.13 Relativa utvärderingsmodeller och kravet på viktning

Enligt 12 kapitel 1§ LOU så ska den upphandlande myndigheten tilldela kontrakt genom att anta det anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga eller genom att anta det anbud som innehåller det lägsta priset. Vid bedömningen av vilket anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga, ska myndigheten ta hänsyn till olika kriterier som är kopplade till föremålet för kontraktet, såsom pris, leverans-, eller genomförandetid, miljöegenskaper, driftkostnader, kostnadseffektivitet, kvalitet, estetiska, funktionella och tekniska egenskaper, service och tekniskt stöd. Den upphandlande myndigheten ska i annonsen eller i förfrågningsunderlaget ange vilken grund för tilldelning av kontrakt som kommer att tillämpas. Enligt 12 kapitel 2§ LOU så ska den upphandlande myndigheten ange hur ovan nämnda kriterier kommer att viktas inbördes vid bedömningen av vilket anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga. Kriterieviktningen får anges som intervall med en lämplig största tillåtna spridning. Om det inte är möjligt att ange viktningen av de olika kriterierna, ska dessa anges i fallande prioritetsordning.

Arbetsmiljöverket anser att följderna av utredningens resonemang, att eventuellt föra in skärpningar kring viktning i lagtexten, blir att de upphandlande myndigheternas möjlighet till att göra goda affärer begränsas. Det är svårt att förstå logiken med att dels förenkla offentlig upphandling genom att höja beloppsgränsen för direktupphandlingar (punkt 4.6) som inte har några formulerade lagkrav gällande utvärderingsmodeller och dels skärpa befintliga lagkrav och därmed begränsa de upphandlande myndigheternas möjlighet att använda den mest lämpliga utvärderingsmodellen när upphandling sker enligt en av de sex (6) upphandlingsformerna som regleras i LOU.

5.5 Socialt ansvarsfull offentlig upphandling - lagstiftning och upphandlingsprocessen

Enligt 1 kapitel 9§ LOU så bör upphandlande myndigheter beakta miljöhänsyn och sociala hänsyn om upphandlingens art motiverar det. Formuleringen är visserligen förstärkt genom att "bör" har ersatts mot tidigare "kan". Arbetsmiljöverket anser dock att lagen vore mer effektiv om "bör" ersätts med "ska". Vidare så tolkar Arbetsmiljöverket att den nationella och internationella

samhällsutvecklingen inom miljö och socialt ansvarstagande generellt är vägledande vid avgöranden som rör om krav på miljöhänsyn och sociala hänsyn ska ställas. Det finns ett stort behov av upphandlingsstödjande åtgärder vad gäller kravställning och kriterieutformning samt framtagande av policys för uppföljning. Det finns flera fördelar med att placera upphandlingsstödjande verksamhet gällande sociala hänsyn på Miljöstyrningsrådet eftersom det förenklar för upphandlande myndighet med ett dokument per upphandlingsområde som samlar kriterier, krav och uppföljning för både miljöhänsyn som sociala hänsyn. Miljöstyrningsrådet har dels en utvecklad metodik för att ta fram kriterier tillsammans med berörda intressenter och är dels ett erkänt organ för upphandlingsfunktionerna. Förutsatt att kontinuerligt samråd sker mellan Arbetsmiljöverket och Miljöstyrningsrådet anser Arbetsmiljöverket att det vore bra om Miljöstyrningsrådet får i uppdrag att i sina kriteriedokument för de olika upphandlingsområdena även inkludera sociala hänsyn och arbetsmiljö.

5.10 Gröna innovationer och andra hållbara lösningar

Det finns tillförlitliga metoder för hållbara och/eller transformativa upphandlingar men metoderna är ännu inte tillräckligt etablerade på de upphandlande myndigheterna. Exempel på metoder som utredningen lyfter är "Energy Performance Contracting" (EPC), som är en form av funktionsupphandling där den av leverantören garanterade driftkostnadsbesparingen betalar kapitalinvesteringen, och livscykelkostnadsberäkningar (LCK) som verktyg för att beräkna den totala kostnaden för varor som upphandlas, från det att den installeras till att den slutligen utrangeras.

Arbetsmiljöverket är positivt till utredningens inledande avsikt att utreda upphandlingsfunktionens strategiska ställning. Tillräckliga resurser och kompetenshöjande åtgärder krävs bland annat för att upphandlande myndigheter ska klara att möta de utmaningarna som miljö- och hållbarhetsmålen innebär.

5.12 Ställa krav på nivå med svenska kollektivavtal

Enligt 6 kapitel 12§ LOU får upphandlande myndigheter i förfrågningsunderlaget upplysa om vilka organ som kan lämna en anbudssökande eller anbudsgivare information om de bestämmelser om beskattning, miljöskydd, arbetarskydd och arbetsvillkor som kommer att gälla vid de tjänster eller byggnadsentreprenader som ska omfattas av kontraktet. Om den upphandlande myndigheten lämnar sådana upplysningar avseende arbetarskydd och arbetsvillkor, ska den begära att anbudssökande eller

anbudsgivare bekräftar att hänsyn har tagits till bestämmelserna om sådana villkor vid utformning av anbudet. Arbetsmiljöverket anser att lagen vore mer effektiv om paragrafens inledande "får" ersätts med "ska". Arbetsmiljöverket framhåller att de upphandlande myndigheter ska ställa krav på arbetsmiljö enligt AML och att de kan uppge Arbetsmiljöverket som organ för information gällande arbetsmiljöfrågor.

Utredningen konstaterar att möjligheterna att ställa krav på minimilöner kan skilja sig åt beroende på om upphandlingen omfattas av upphandlingsdirektiven eller inte. Det gäller också möjligheten att ställa högre krav än vad som följer t.ex. av utstationeringsreglerna. Utredningen anför att man kan komma att belysa frågan ytterligare i utredningens fortsatta arbete. Arbetsmiljöverket ser ur ett förbindelsekontorsperspektiv mycket gärna att utredningen gör valet att belysa frågeställningen ytterligare. Gärna ur ett brett perspektiv så att det belyses hur tillämpning av t.ex. utstationeringsreglerna påverkas. Arbetsmiljöverket menar att ytterligare utredning är särskilt angelägen eftersom frågeställningen också aktualiseras i det pågående förhandlingsarbetet med de nya upphandlingsdirektiven när det där föreslås ett särskilt tilldelningssystem för sociala tjänster.

5.13 Arbetsmiljökrav och krav på efterlevnad av ILOs kärnkonventioner vid offentlig upphandling

Enligt 6 kapitel 9§ LOU så får upphandlande myndigheter ställa särskilda sociala, miljömässiga och andra villkor för hur ett kontrakt ska fullgöras. Arbetsmiljöverket delar utredningens syn på att det behövs upphandlingsstödande åtgärder för att upphandlande myndigheter ska kunna ställa bra arbetsmiljökrav. Förutsatt att kontinuerligt samråd sker mellan Arbetsmiljöverket och Miljöstyrningsrådet anser Arbetsmiljöverket att det ur ett upphandlarperspektiv vore bra om Miljöstyrningsrådet får i uppdrag att i sina kriteriedokument för de olika upphandlingsområdena även inkludera sociala hänsyn och arbetsmiljö.

Arbetsmiljöverket menar vidare att det bör utredas om AML och/eller LOU kan kompletteras med någon form av beställaransvar/beställarskyldighet. En sådan komplettering skulle skapa bättre kontroll vad gäller entreprenörers respektive underentreprenörers arbetsmiljöarbete. Arbetsmiljöverket tittar för närvarande på denna frågeställning inom ramen för ett större arbete.

5.14 Ställda krav bör även omfatta underentreprenörer

Arbetsmiljöverket delar utredningens syn på att de i förfrågningsunderlaget ställda kraven även omfattar underleverantörer.

6.6 Nyttan med nationell upphandlingsstatistik

Nationell statistik är av stor samhällelig vikt och upphandlingsstatistiken bör givetvis innefatta ställda krav på sociala hänsyn. Arbetsmiljöverket är en officiell statistikmyndighet och insamling av statistik rörande krav för sociala hänsyn kan troligtvis med fördel placeras i vår verksamhet. Arbetsmiljöverket kan på uppdrag av Regeringskansliet utreda förutsättningarna för att vara statistikansvarig.

De som deltagit

Yttrandet har avgetts av generaldirektören Mikael Sjöberg. I den slutliga handläggningen har även Janerik Persson, Anna Middelman, Bernt Nilsson, Boel Callermo, Morgan Olofsson, Ywonne Strempl och Håkan Olsson deltagit. Föredragande har varit Heidi Ingebrigtsen.

Mikael Sjöberg

Heidi Ingebrigtsen

Kopia skickad till: Arbetsmarknadsdepartementet